

HEEM-
NIEUWS

Heemkundekring Bergeijk

de Keersopper

nr 31

In dit nummer:

Eiken balk(en) van 1792?

Frits van der Heijden

p 2

Het was een kloosterkerkhof

Wim van Dooremolen

p 10

De sigarenindustrie in Bergeijk – Deel 4

Wim van Dooremolen

p 15

Hof 41 Bergeijk – Sigarenmagazijn L. v.d. Grinten, 1981

Heemkundekring Bergeijk

Secretariaat:

Hoek 25A, 5571 GJ Bergeijk

Tel. 0497-57 17 19

E-mail: info@heemkundekringbergeijk.nl

www.heemkundekringbergeijk.nl

Rabobank Bergeijk IBAN NL95RABO0101373627

DE KEERSOPPER

NR 31

december 2013

HEEMKUNDEKRING BERGEIJK

Hallo heemkundevrienden.

Een wat dikkere Keersopper valt hier in de bus.

- De reden? De verhalen over de sigarenindustrie van Bergeijk. Daar schreven we over in de Keersoppers 22, 24 en 25, en ja, het werd tijd dit verhaal af te ronden. Tien pagina's in deze Keersopper, met de meeste aandacht voor de historie van de sigarenfabriek Monaco. Het markante gebouw is nog steeds in het centrum van Bergeijk aanwezig. En dicht daarbij 'Sigarenmagazijn L.v.d.Grinten', waarvan op de pagina hiernaast een foto hoe het er vroeger binnen uitzag.

- Hoe een jaartal op een balk ons in de geschiedenis van ons dorp voert, vertelt Frits van der Heijden.

- Het 'Patersbos' kreeg een 'PatersRos', een kunstwerk op de plaats waar de Ursulinen ooit een vijver aanlegden, nabij het kloosterkerkhof dat er was. We kijken ook daarvoor terug in de tijd.

- Onze heemkundekring schafte een nieuwe computer aan in het heemhuis, zoals de laatste 'Nieuwsbrief' meldde. Maar dat niet alleen, ook een nieuwe website is in de maak.

Wim van Dooremolen.

Redactieleden:

Wim van Dooremolen

Ad Tilborghs

Martien Veekens

e-mail doorem@planet.nl

Daniel Vangheluwe

Jaap Bussing

Eiken balk(en) van 1792?

Frits van derHeijden

In Bergeijk staat achter de boerderij Kleine Broekstraat 70 (vroeger A 482) een veldschuur. De twee buitenste stijlen zijn eiken balken van 24 bij 18 cm en ca. 3,50 m lang. Om de 70 cm zitten er aan weerszijden inkepingen voor dwarsverbindingen. In de meest linkse stijl staat het jaartal 1792 gegraveerd.

De verklaring voor dat jaartal, de oorsprong en het gebruik van de balk, daar zijn we naar op zoek. Maar eerst wat meer over de onbewoonde boerderij en de schuur die samen op hun einde wachten.

De boerderij was in 1832 eigendom van de wed. Ant. van Moll.

Godefridus Antonius Theuws (1871-1961), in de volksmond Fried Theuws, die kerkmeester op 't Hof was, heeft de boerderij van de Familie van Moll gekocht. Hij heeft in 1928 op de boerderij een nieuwe kap laten maken en daarbij is mogelijk de balk hergebruikt.

Fried en Mieke Theuws met hun dochters Drika, Sjo en Marie en de thuisslachter voor de boerderij.

Voor de verbouwing van de boerderij in 1928 zag de voordeur, met fraai bovenlicht, er zo uit als op de foto. Kiske Sengers, de vroegere kapper die tegenover 'De Gouden Leeuw' woonde, zou de verbouwingswerkzaamheden uitgevoerd hebben.

Volgens Sjo Theuws, dochter van Fried, waren voor de verbouwing in de oostelijke gevel van de boerderij cijfers in donkere stenen zichtbaar. De eerste was een 1, de tweede niet zichtbaar, de derde een 9 en de vierde een 2. Deze cijfers zijn onder de bezetting met cement weggevallen. Wellicht is de boerderij in 1792 of misschien wel in 1692 gebouwd.

Op 20 juni 1947 is de boerderij in eigendom gekomen van Jan van der Heijden (1914 - 1989), getrouwd met Frieds dochter Marie Theuws (1917-2005). In het voorjaar van 1953 vertrekken Jan en Marie naar boerderijcafé de Oranjeboom in Dommelen. Zijn broer Harrie van der Heijden (1905-1991), getrouwd met Sjo Theuws (1909-1989), neemt op 11 maart 1953 de boerderij aan de Kleine Broekstraat over.

Een zoon van Harrie heeft in 1968 de boerderij overgenomen en in 1971 verlaten via boerderijverplaatsing in de ruilverkaveling naar Luyksgestel. In 1972 is de boerderij door BBL in het openbaar verkocht aan de familie Halie.

Boerderij in 1953. De Kleine Broekstraat loopt tussen de boerderij en de moestuin, die ook bij de boerderij hoorde totdat de weg in 1953-1954 werd verhard.

Sinds 2006 is het pand niet meer bewoond, staat te koop en wordt steeds bouwvalliger. De boerderij is samen met de veldschuur rijp voor de sloop.

Terug naar de oorsprong van de balk met het jaartal.

Als we de bewogen geschiedenis van de balk proberen te reconstrueren, komen we tot de volgende bevindingen:

- De achter de boerderij staande veldschuur is gebouwd in 1961; de buitenste stijlen zijn eiken balken, waarvan er één het jaartal 1792 draagt.
- In 1959 is de boerderij verbouwd: de oude potstal werd een moderne Hollandse koestal. Bij die verbouwing – waarvan ik ooggetuige was – is een ca. 8 m lange eiken balk met de cijfers 1792 weggehaald uit de boerderij, omdat deze in de weg zat. Die balk bevond zich in het schuurhool als drager onder een dakspant. De inkepingen maken duidelijk waar vroeger de zolderrribben hebben gezeten. De balk voor de twee stijlen van de schuur komt uit de boerderij. Hoe hij daarin terechtgekomen is, weten we niet.

- Bij de vernieuwing van de kap in 1928, door Kiske Sengers, zijn de werkzaamheden beschreven.

Hieronder een kopie van de eerste pagina uit het bewaard gebleven schrift. Daarbij wordt niet gerept over eiken balken. De bewuste balk kan of zal zowel van de nieuwe als van de oude kap onderdeel zijn geweest.

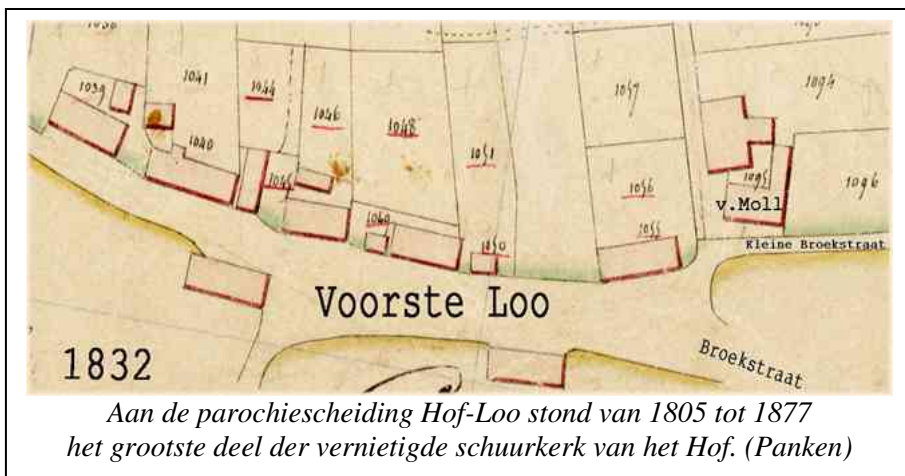
Bestek om het maken van een
 Nieuw kap en allen Goot en nieuw
 Golden Comen de Meublen van den
 Heer G. Theuus te Bergeijk.
 Voor de kap te maken een
 Lant van hout gew. 8 x 23 met
 Koperel. been. blokkeels en streep plak
 Dubben van hout van het plak 2 x
 5 x 15 Eijn. Van de spantpoelt 8 x 23
 ook de koning, stijl.
 Gordings gew. 8 x 23 met 6 1/2 x 15 1/2
 ook de muur plak. 6 1/2 x 16 1/2. al dit
 hout te schuren en te beoorden met
 1 dm 99. bond deelen met de
 noodige bergel. en van latten
 wantel om te maken. Voor
 Wasmachin 6 stuk gordings te
 repenen van de 3. spant en van
 hout gew. 8 x 20 met de noodige
 gordings gew. 8 x 20 en met een
 plak al reeds beschreven.
 Voor schuur. sabel. 4 gordings van
 eden eldeld mende te leggen

Bestek voor het maken van een nieuwe kap van de Heer G.Theuus

- Volgens de mondelinge overlevering van mijn moeder zou de balk uit een kerk of een dergelijk gebouw afkomstig zijn, maar het is onduidelijk uit welk gebouw.

Waar eigen waarneming of mondelinge overlevering ons geen verdere duidelijkheid verschaffen, helpt onze 19^e-eeuwse Bergeijkse kroniekschrijver meester Panken ons vaak verder. Misschien ook nu?

Panken: "Op 31 mei 1805 is de schuurkerk op 't Hof verkocht, waarbij Jan van Moll grootendeels deze sterken afbraak heeft gekocht. Met deze afbraak en met dien van andere kopers bouwde hij aan de westzijde bij zijn huis de meeste deelen der afgebroken kerk, welker romp echter een gebint en de sacristie korter was.

Deze schuur van Jan van Moll stond in de Broekstraat ter oostzijde aan den weg die dáár door de akkers in den molenweg uitloopt en juist aan de scheiding der parochie van Hof en Loo. J. van Moll had dit gebouw als schuur en stalling voor runderen gebouwd en is tot het jaar 1877 bezig, toen zijn zoon Hendrik deze ruime schuur enz, heeft afgebroken."

Wat Panken vertelt over de schuurkerk op 't Hof, die van 1716 tot 1805 daar gestaan heeft, levert wel het gegeven op, dat er bouwmaterialen van 'kerkelijke' oorsprong op de bewuste plaats in de Kleine Broekstraat terecht zijn gekomen en verwerkt, maar biedt geen aanwijzing voor de de balk en het jaartal 1792.

Nu 't Hof geen oplossing biedt, richten wij onze blik naar 't Loo.

In het 'Meirysch Katholyk Memorieboek' staat:

"In 1790 wordt de Heikerk van de heide van Luiks-Gestel verplaatst op het Loo, een gehucht onder Bergeik, en de Pastorale woning in de nabyheid gebouwd."

Hier het kadasterkaartje waarop schuurkerk en Pastorale woning (kadaster nr. 478 = schuurkerk)

De heikerk, die vanaf het midden van de 17^e eeuw stond op Luyksgestels grondgebied, net over de grens met het Loo, werd dus vervangen door een schuurkerk op 't Loo, in de buurt waar nu het Mariakapelletje staat.

Na de bouw van de Sint Petrus Bandenkerk op 't Loo in 1863 werd de schuurkerk afgebroken.

De tekst over de schuurkerk van 't Loo, die daar gestaan heeft van 1790 tot 1863, biedt ook geen aanknopingspunt voor balk en jaartal!

Iets verderop werd, nadat de schuurkerk klaar was, een pastorie gebouwd. Over die pastorie schreef Panken het volgende: *"In het voorjaar van 1792 was een nauwkeurig bestek voor de te bouwen pastorie gemaakt en deze in het openbaar aanbesteed. Ze is gebouwd op een terrein gelegen aan de zuidzijde der Straat of aan den openbare weg van het Middelloo. De aannemer P. Willems heeft eene menigte door hem deswege gemaakte aanteekeningen nagelaten, welke nog bewaard zijn. Het bestek bestaat uit 38 artikelen. Alvorens hij 11 April 1792 zijn werkvolk aan dien bouw liet beginnen, vroeg hij den pastoor op wiens autoriteit dat werk aangevangen*

en voltooid moest worden. De pastoor antwoordde: "op de mijne".

Grootendeels is de pastorie in 1792 gebouwd en het volgende jaar voltooid. Ze werd in het laatst van Juli 1793 door de pastoor en kapelaan betrokken.

De in 1792 gebouwde pastorie was, op één na, toen in die rij, het naaste huis der schuurkerk."

In 1839 bezichtigde Panken zelf de pastorie op 't Loo. Hij schrijft daarover: "Zij heeft een gang in het midden van het noorden naar het zuiden, drie beneden-kamers, twee keukens waarvan eene in de neerhuizing, twee vensters in het front en een in de keuken der neerhuizing; een dakvenster ten noorden en een ten zuiden waar ook drie vensters in den gevel gevonden worden. De kelder met de opkamer is in het noorden (wat vroeger algemeen gebruikelijk was)".

Panken vermeldt ook in deze beschrijving niets over een eiken balk met jaartal, hoewel hij meestal erg geïnteresseerd was in dergelijke zaken.

Zou de balk, die later verwerkt is in de veldschuur, van die Pastorale Woning zijn - het jaartal klopt als bouwjaar! - dan heeft Panken op het moment van bezichtiging het jaartal zeker niet gezien of niet kunnen zien. Of komt die balk toch uit een ander bouwsel?

Het is uiteindelijk pastoor Jordanus van Krieken zelf die het verlossende woord spreekt.

In het gelukkig bewaard gebleven boekwerkje

Pastoor J.v. Krieken

'Memoriale Ecclesiae Bergeyk 't Loo' schrijft hij in 1893, kort na zijn benoeming tot pastoor in 1892, in Hoofdstuk I: "Stichting der pastorie enz.": "Art.17 De oude Pastorie, die honderd jaren plus een had gestaan, **zoals een jaartal in een der balken uitgekapt**, te kennen gaf, is in 1893 geheel afgebroken, dewijl de kap, zolder, deuren en vensters versleten

waren en de inrichting ondoelmatig was".

April 17. De oude Pastorie, die honderd jaren plus een had
 gestaan, zooals een jaartal, in een der balken
 uitgekapt, te Krieken, gaf, is in 1893 geheel
 afgebroken, omrijt de kap, holdere, Seuren en
 Krieken versleten, draven en de inrichting ondoel-
 matig was. Rechter dezelve is onder leiding
 van Architect Caspar Franses, en volgens het
 plan van den Pastoor een nieuwe pastorie
 gebouwd. Daarvoor is geloten een geldlening
 tegen 3% termijn 10 ans en stenen door de bane,
 die parochie gratis en bereidwillig zijn aangevoerd
 No. 2375. 17 Februari 1893.

1893 – 101 = 1792 !!

Hieruit mogen we toch concluderen dat de balk uit 1792 afkomstig is van de oude, voormalige pastorie die hoorde bij de schuurkerk op 't Loo.

De balk was steun en stut van pastorie, later van boerderij en schuur.

In de Kleine Broekstraat verenigd met bouwmaterialen afkomstig van de schuurkerk van 't Hof was hij op de juiste plaats terecht gekomen: de plaats waar 't Loo en 't Hof elkaar raken. Daar heeft hij prima dienst gedaan. Hoe lang nog??

Behalve met de vraag: 'Hoe lang nog?', blijven we toch ook nog zitten met de vraag: Hoe lang al?

Want geeft het jaartal 1792, 'uitgekapt' zoals pastoor van Krieken het noemde, niet evengoed een moment van hergebruik van de balk aan?

De teut Frans Ermen – hij woonde op 't Loo – kocht in 1788 de restanten van het Slot (het kasteel van Bergeijk), 'reeds sedert lang vervallen... Francis Ermen brak het af en verkocht gedurende vijf jaren afbraak daarvan' (Panken: blz 227). En 1792 valt precies binnen die vijf jaren!

Hebben wij hier te maken met een onverwacht kasteelrestant?

Verder onderzoek aan de balk zelf zou nader inzicht kunnen verschaffen!

Het was een kloosterkerkhof.

Wim van Dooremolen

In Bergeijk stond 100 jaren lang een klooster op 't Hof. En bij dat klooster was een kerkhof.

Het klooster is weg, het kerkhof ook. Maar de kapel die op het kerkhof stond, ja, die kunnen we nog bekijken. Niet meer als kloosterkerkhofkapel

maar wel het bouwsel zoals dat daartoe 100 jaar geleden, in 1906, werd neergezet.

Het vroegere kloosterkerkhof in 2006.

De Ursulinen, die er in 1880 kwamen, hielden van aanpakken. Een kostschool en een kapel werden gebouwd. Als in januari 1885 de kloosterzuster Wilhelmina Slegers overlijdt, wordt een begraafplaats aangelegd 'bestemd voor de lijken van het klooster', zoals meester Panken schrijft. In 1906 bouwden ze op hun kloosterkerkhof de kapel met daarin een piëta.

Hierboven het kerkhof met de gietijzeren kruisen, gebruikt door de Ursulinen. In 1913 droeg het R.K. Kerkgenootschap 't Hof alle gebouwen en gronden over aan de Vereniging Sint Ursula.

In 1939 ging het klooster en daarbij het kerkhof over aan de Paters Assumptionisten en met hen kwamen de zusters Oblaten naar Bergeijk.

Hiernaast het kerkhof in hun tijd.
En dan.. 1969, de kloosterlingen vertrekken en er is toestemming tot ruiming en overbrenging.

Het kloosterkerkhof

De gevolmachtigde, Luitenant Kolonel b.d. Th. Vermeulen, doet de opgraving en verplaatst volgens de gegeven lijst:

Opgraving te Bergeyk, overbrenging en herbegraving te Boxtel op de begraafplaats van de Eerwaarde Zusters Ursulinen:

Naam - Voornaam	Geboren	Overleden te Bergeyk.
Hébert, E	31- 8-1839	23- 2-1917
Beurden, M. van	12- 3-1838	24-10-1899
Loyens, I	28- 7-1867	21- 8-1892
Mayer, M. de	1- 4-1827	11-12-1889
Swane, J.	6- 4-1879	29-12-1902
Sleegers, W.	5- 1-1859	26- 1-1885
Voets, J.	24- 4-1874	6- 8-1917
Haarlem, A. van	27- 2-1888	10-12-1919
Heuvel, M.v.d.	8-10-1868	16- 8-1923
Paulissen, J.	18- 8-1832	7- 8-1916
Velden, van de	6-10-1837	14- 2-1912
Peulen, M.	2-10-1851	13-10-1906
Cranssen, S.	15- 6-1852	19- 8-1929
Snoeks, E	31- 1-1855	18- 6-1928
Rodhain, J.M.	21-10-1880	21- 5-1926
Dommelen, C.van	19- 5-1901	13- 5-1925
Sporen, J.	8- 9-1868	29-10-1923
Looy, M.C. v.d.	22- 5-1872	6-10-1938
Boytinck, B.	10- 3-1862	5- 6-1931
Walrave, M.	4- 5-1879	31- 7-1937
Prior, S.	13- 4-1896	19- 4-1936
Gelder, H.van	21- 7-1870	9- 6-1935

Opgraving te Bergeyk, overbrenging en herbegraving te Boxtel op de begraafplaats van de Eerwaarde Paters Assumptionisten:

Naam- Voornaam	Geboren	Overleden te Bergeyk.
Straver, J.	18- 2-1882	1- 9-1962
Luyken, A.	20- 8-1933	14-12-1957
Bulte, J.	18- 1-1910	3- 7-1956
Geerts, M.	10- 1-1917	13- 3-1944
Beldhuis, B.	22- 4-1931	15- 8-1956
Mulders, G.	4- 2-1936	14- 6-1962

Opgraving te Bergeyk, overbrenging en herbegraving te Duizel

Naam - Voornaam	Geboren	Overleden te Bergeyk.
Wintermans, Anny	22- 5-1909	1- 2-1921

Opgraving te Bergeyk, overbrenging en herbegraving te Hulsberg (L) op de begraafplaats van de Eerwaarde Zusters Oblater

Naam - voornaam	Geboren	Overleden te Bergeyk.
Gonnet, M.	4- 2-1877	19- 7-1963

Dat is dus

- 21 overleden zusters Ursulinen en de overleden portierster naar het moederhuis te Boxtel;
- 6 overleden religieuzen van de paters Assumptionisten naar hun moederhuis Stapelen te Boxtel;
- 1 religieuze der zusters Oblaten naar het moederhuis te Hulsberg;
- 1 overleden pensionaire (Anny Wintermans) naar Duizel.

En zo bleef er een 100 jarige kapel als een der weinige getuigen van de kloostergeschiedenis op Bergeijk 'tHof.

Maar gelukkig heeft de gemeente in 2010 dit historisch monumentje nieuwe luister gegeven.

Herstel van pad en hekwerk en restauratie van de kapel hebben van het geheel een mooi prieel gemaakt. Daar, achter het huidige Zorgcentrum 't Hofhuys te Bergeijk. Wat zal er verder mee gebeuren ?

- Met digitale info: 'n herinneringsplaats aan een kloosterverleden?
- Of gekoppeld aan 't Zorgcentrum Hofhuys ? Zitbankjes en ?
- Of gebruiken voor mini-concertjes op de zomeravond ? Of?

Naast dit kloosterkerkhofprieel ligt een vijver verborgen onder de grond.

Zo was de vijver bij de Ursulinen.

Er werd 'n grasveld overheen gelegd

En nu ligt er een mooi fitnesssterrein overheen. De tijd staat niet stil.

De sigarenindustrie in Bergeijk – Deel 4

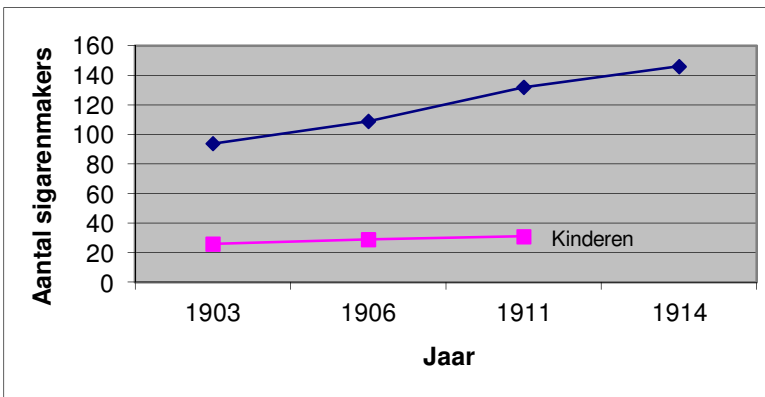
Wim van Dooremolen

In 'de Keersopper 25' vertelden we in deel 3 van deze verhalenserie over de sigarenfabrieken van Cees Kuijken en Fried Aarts. Met hun relatief grote Bergeijkse sigarenfabrieken in het begin van de 20ste eeuw.

Gaan we verder met te verhalen hoe het in die 20ste eeuw ging.

Daarbij hoort het volgende zeker vermeld te worden:

Zoals de grafiek laat zien was het in 1911 zo dat in de sigarenfabrieken een kwart van de arbeiders kinderen waren; als poppen- en bosjesmakers.

a. De Hofnar fabriek in Bergeijk-Eikereind

Kinderarbeid 'bosjes maken' en 'strippen'

Uit eigen ervaring schetste een 86-jarige 'oud sigarenmaker', Pierre Verhoeven, de sfeer in de fabriek. Als veertienjarige jongen begon Pierre in 1934 als poppenmaker (het binnengoed in een blad rollen) bij de Hofnar in Bergeijk.

Pierre: “Aanvankelijk zaten de sigarenmakers nog schouder aan schouder in de fabriek, ieder op zijn eigen plek aan de sigarenmakerstafel. Het gereedschap was eenvoudig: een paar mesjes, een rollertje en

schaartje en een potje plaksel om het dekblad vast te hechten.

Sigarenmakers- Hofnar_Bergeijk 1934

In een werkweek van 51 uren proberen 4000 poppen te maken. De sigarenmakers werkten onder tijdsdruk, want naast een vast uurbedrag bestonden de verdiensten vooral uit een premie naar gelang het aantal gemaakte sigaren. Soms werd het loon pas uitbetaald als de fabrikant zijn sigaren verkocht had.

Geestdodend werk, maar je zat de hele dag te kletsen over van alles en nog wat in het dorp. Je zat slechts zestig centimeter van elkaar in een stoffige en slecht geventileerde ruimte en dat bracht allerlei geuren mee. Op een zomerse dag gingen dan ook nog eens de klompen uit,” aldus Pierre.

De Hofnarfabriek was sinds 1924 een voortzetting van wat voorheen de sigarenfabriek van Johan Heesterbeek was. Heesterbeek, die eerst op de Bucht een fabriek had met meer dan 30 man, vestigde zich later op het Eijkereind.

Hier zat de Hofnar fabriek op het Eijkereind

De Commissaris van de Koningin, A. Van Voorst tot Voorst, vermeldde in zijn verslagen van zijn bezoeken aan de gemeente Bergeijk:

“1911: Sigarenmakers verdienen gemiddeld f 6.50 in de week; naar het schijnt is een kapelaan bezig hen in een bond te verenigen.

In 1916: De Sigarenindustrie gaat goed; sigarenmakers wonen meestal in eigen woningen, met 1/4 hectare land. Zij krijgen gemakkelijk geld tegen 4 of 4½% op hypotheek. De geest van het werkvolk is goed; hun bonden geven geen aanleiding tot moeilijkheden.

1920: De malaise in de sigarenindustrie is niet zoo heel erg; daar zijn 20 uitgetrokken sigaren makers.

Groot en klein tezamen zullen er ± 180 mensen in de sigarenindustrie werkzaam zijn.

1924: Geen werkeloosheid. Sigarenindustrie gaat heel goed. Duitsland vraagt Hollandse sigaren en sigaretten. Sigaren worden met wagenvrachten naar Duitsland gesmokkeld.”

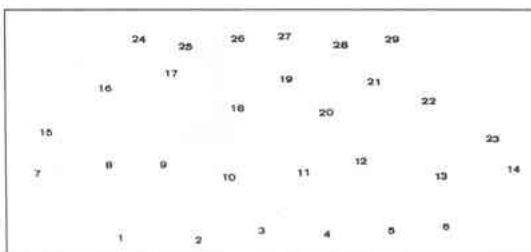

Heesterbeek & Co.,

foto ± 1914

Info: Jac Hoeks, Jan en Kees Das

Het oudste deel van de fabriek (rechts) werd oorspronkelijk gebouwd als kleermakerij voor de dames Derijcks waarvan één trouwde met Woutje Franken.

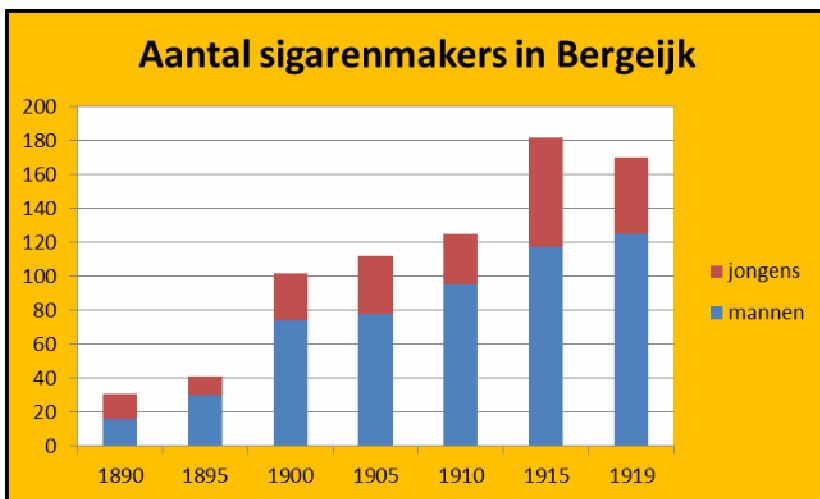

1. Jac van den Broek, 2. Jaantje Jonkers (alias Poeleke / Doeske), 3. Jan van Herk, 4. Trees van der Ceelen, 5. Piet Braken, 6. Marieke van Diepenbeek, 7. Hanneke van den Dungen (zus van 9), 8. Bert Leenders, 9. Marie van den Dungen (alias Bon), 10. Kees Bertels, 11. Marie van Engeland, 12. Jaon de Wit, 13. Sus van Poppel, 14. Hendrik Schreuder sr., 15. Jac van Hoof (meesterknecht), 16. Dries Wils, 17. Piet Smets, 18. Janus van der Heijden, 19. Johan Leenders, 20. Sjeff van der Heijden, 21. Piet van der Heijden, 22. Kees Smets, 23. Janus van der Heijden, 24. Bert Croonen, 25. Janus van Hoof, 26. Jan van Poppel, 27. Jac Leenders, 28. Frans Wils, 29. Felix Verhoeven.

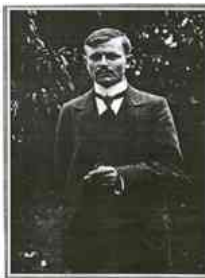
Al in de tijd van Heesterbeek werkten er ruim 30 man, wat bij Hofnar toenam tot zo'n 150, zodat men wilde uitbreiden. Maar dat werd in Bergeijk niet goed gespeeld. Om de werkgelegenheid te behouden was de gemeente tegen verdere mechanisatie en de lokale kerkgemeenschap werkte tegen omdat ze geen meisjes in de fabriek wilden zien werken. Hofnar vertrok uit Bergeijk naar Valkenswaard.

b. Monaco, de fabriek van de Gebr. Van der Grinten

De gebroeders, dat zijn Mathieu en Willem van der Grinten. Mathieu was de man die het bedrijf startte in 1910 en zijn broer Willem er bij haalde. Willem had al wat ervaring opgedaan bij Kuijken in de Broekstraat. (Later werd dit 'Café De Drie Koningen' van Stan Sengers, daar waar nu een Chinees Restaurant staat). Het was een goed moment om een bedrijf sigarenmaken te beginnen. De onderstaande grafiek toont het aantal sigarenmakers dat de gemeente Bergeijk registreerde.

Zij begonnen in de door Karel Burgmans gebouwde fabriek, nu Hof 43, met vier sigarenmakers. Na enkele jaren waren dat er ruim 100, en zo werd van der Grinten een der grootste werkgevers in Bergeijk.

Sigarenfabrikant Mathieu van der Grinten 1896 - 1917

Willem v.d. Grinten 1892-1968

Helaas stierf Matthieu op jonge leeftijd (26 jaren oud) aan een bij 't vissen op zee opgelopen longontsteking, zodat het Willem was die het bedrijf liet groeien 'met ups en downs'.

“Door den val van de Hanzebank verloor sigarenfabrikant v.d. Grinten zijn deposito = f26.000”, aldus staat er in de verslaggeving van de Commissaris van de Koningin in 1924. Tja het gaat niet altijd goed met banken, ook toen niet.

In de jaren dertig doet de ‘bosjesmachine’ zijn intrede in de sigarenfabriek, waarmee de arbeidsproductiviteit enorm verbeterde (productie c.a. 1000 bosjes/uur). De machine werd bediend door een vrouw (lager loon!). Ook met de aanschaf van een plukmachine en timmermachines voor sigarenkistjes (ca. 200 per uur) was de stap naar verdere automatisering gezet. In de jaren vijftig zouden de ‘compleetmachines’ de ambachtelijke sigarenmaker in de fabrieken overbodig maken. Maar laten we eerst even kijken hoe Van der Grinten met zijn fabriek de oorlog doorkwam.

De oorlogstijd ¹

Direct gevolg was: Geen aanvoer van tabak van overzee. Begin 1940 kwam het Rijksbureau voor tabak en die namen alles op. Wat er aan tabak was, dat moest 'Monaco' voor de Wehrmacht verwerken. En dat gebeurde mondjesmaat, want zoveel betere tabaksoorten waren er niet.

Willem kocht overal inlandse tabak op om te drogen en te verwerken met hop. Er mocht 20% hop in verwerkt worden. In de sigaren, die bestemd waren voor het Oostfront (in Rusland), liet Willem de sigarenmakers 60% hop verwerken.

Toen de laatste tabak verwerkt was, moest het personeel naar huis. Velen van hen zijn toen ondergedoken (ook van de ca. 20 Belgische werknemers uit Lommel).

Na de bevrijding ¹

1945. De fabriek werd gevorderd als keuken en slaapgelegenheid voor de 250e tankdivisie van de geallieerden.

Hier is zelfs Generaal Eisenhower op inspectie geweest. Niemand wist hiervan, behalve Willem en zijn vrouw Johanna. Zij hadden dit geheim bericht gekregen van de majoor, die bij Willem ingekwartierd was.

Daarna kwam er weer mondjesmaat tabak voor de 60-70 werknemers Er was heel veel vraag, maar de concurrentie was enorm met de vele sigarenfabriekjes.

De eigen sigaren verschenen onder de namen Monaco, Le Theatre, Gral en Fondatores. Veel klanten zaten in het westen en noorden van Nederland. Monaco maakte voor veel winkeliers sigaren onder hun eigen naam. De sigarenfabrikanten gaven relatief veel uit aan de verpakking van de sigaren. Een goede verpakking was nodig om de sigaren niet te breken of te laten uitdrogen. Maar vooral vond men het belangrijk de sigaar te voorzien van een leuk sigarenbandje, zie pagina 25.

'Monaco', de in 1910 gebouwde sigarenfabriek

¹ Informatie van Hein en Riky van der Grinten

Tot 1954 werden door Willem van der Grinten in de Monacofabriek sigaren geproduceerd. Toen is hij gestopt o.a. door de moordende concurrentie van dure machines.

Willem van der Grinten en zijn vrouw Johanna begonnen toen een sigarenwinkel op Hof 41.

Het fabriekspand werd verhuurd aan Weverij 'De Ploeg', aan Vandem's lederkleding en voor tentenproductie. Na de dood van Willem begon diens zoon Mathieu er in 1972 een

discotheek onder de naam Monaco. Het was een der eersten in de Kempen; een dubbele discotheek, met bovenverdieping. Ook dat heeft zijn tijd gehad en nu, in 2013, is het 'Monacopand' te koop.

En de winkel? Na de dood van Willem in 1968 nam zoon Louis (Wiek) de winkel over en deze winkel, ooit begonnen in de voorkamer van het woonhuis, heeft hij succesvol tot 1997 opengehouden.

Succesvol mede door het in grote aantallen verkopen van 2^e keus sigaren (b-types, overtalig of niet goed van kleur).

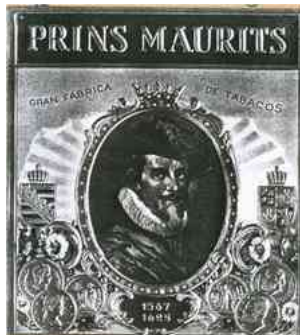
d. Oenen en Van Manssen

De oude sigarenmaker Pierre Verhoeven meldde, dat hij wegging bij de Hofnar om in de oude Spiritusfabriek in de Broekstraat te gaan werken om daar Maurits- sigaren te gaan maken.

Een fabriek waar na de oorlog Spectrum meubelen werden gemaakt.

e. Gijsbers

In Bergeijk waren meerdere sigarenfabrieken Gijsbers:

*Gijsbers-Bijnen in de Molenakkers
en Gijsbers- van Berkel op 't Hof.*

Het zijn voorbeelden van sigarenfabrieken die eenvoudig aan huis met de familie begonnen. Zoals hiernaast Willem Gijsbers met zijn medewerkers staat. En hieronder de fabriek van Cees Gijsbers waar ze Mazarini's produceerden.

oprichter Willem Gijsbers 1897 - 1934

Willem Gijsbers, Frans Gijsbers, Toon van der Ceelen, Piet van der Ceelen, irhoeven en Mina Gijsbers

Cees Gijsbers

Sigarenfabriek MAZARINI van C. Gijsbers te Bergeijk.

1925 - ± 1928

SIGARENFABRIEK „MAZARINI“
GIJSBERS-VAN BERKEL
POSTBUS 11448 TELEFOON No 21

BERGEIK (N.-B.) 23 Juni 1932. 19

WETTE OORSPONDER

REKENING voor: de Gemeente Bergeijk.

per

Datum	AANTAL	SPESIFICATIE VERMARKING				MERK:	Prijs per stuk	Somme
		Mar.	Typ.	Var.	Stuk			
	300					Mar. Charmant.	40 00	12 00
	20					uitzonderl. sigaren		2 50
								14 50

2.00
Gijsbers van Berkel

Tot slot een overzicht van de Bergeijkse Sigarenfabrieken, onvolledig v.w.b. thuiswerkers en beperkt v.w.b. exactheid van de jaartallen. Het zij zo.

Sigarenfabrieken Bergeijk

	Jaar tot	Eigenaar	Plaats 1	Merk 1
	1866	Bots, Alouis	Hof 21	Diplomat
	1878 1879	Keunen.G./ Kanters	KerkHof	Auto Princes
	1880 1880	Van de Leur	KerkHof	
	1880 1886	Raupp, August	Hof 13	Sarphati
	1888 1891	Aarts, Fried	Hof 13	
	1889 1914	Aarts, Fried	De Straat	Willem III
	1896 1940	Driedonkx, P.	Schoolstraat	Avenir
	1898 1914	Kuijken, Cornelis	Broekstraat 51	Ki-Kri
	1906 1925	Van de Akker, G.		
	1911 1924	Heesterbeek, J.	Eikereind 13	Vrede
	1924 1935	Wolters	Eikereind 13	Hofnar
	1911 1917	Gebr.Wessels	De Bucht	Olga
	1910 1954	Gebr.Van de Grinten	Hof 43	Monaco
	1917	Gebr.Best v.	Een woning	Landman
	1919 1952	Gijsbers-Bijnen, W.	Molenakkers 14	Wapen van Havana
	1925 1942?	Gijsbers-vBerkel, C.	Hof 133	Mazarini
	1919 1941	Jansen Antonie	Bucht	Janson Roosjes
	1920 1941	Leenders, Jacques	Schoolstraat	Lenico
	1936 1941?	Leenders L	Schoolstraat	Arminius
	1924 1952	van Hoof, H.C.	Molenstraat 190	Perfectos
	1935? 1945?	van Oenen/ Manssens	Broekstraat	Prins Maurits
	1925 1927	Pasteels L/ L.Lemmens	Het latere NEBATO	Romulus
	1923 1942?	Tilborghs&Zn, J	Schoolstraat	Tilenzo
	1914 1927	van Veldhoven	De Straat	Escudo
Riethoven				
	1901 1914	van Deijck, H.		
Luyksgestel				
	1935	Borrenbergs	Dorpstraat	Peter III
	1920	Hendrikx P. Dungen J.v.d.	Dorpstraat 79 Dorpstraat	

ISSN: 2213-820X